

Kansalaisuushakemuksen käsittelyn viipyminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 1.3.2024 osoittamassaan kantelussa arvostellut Maahanmuuttoviraston menettelyä kansalaisuushakemuksensa käsittelyssä. Kantelija oli kertomansa mukaan hakenut kansalaisuutta jo maaliskuussa 2021.

SELVITYS

Maahanmuuttovirasto on 11.6.2024 antanut apulaisoikeuskanslerin siltä pyytämän selvityksen, joka lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Hallintolain (434/2003) 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Kansalaisuuslain (359/2003) 13 §:ssä on säädetty kansalaistamisen yleiset edellytykset. Niihin kuuluvat 1 momentin mukaan muun ohella, että ulkomaalainen hakemusta ratkaistaessa ei ole

syyllistynyt muulla kuin rikesakolla rangaistuun tekoon eikä häntä ole määrätty lähestymiskieltoon (3 kohta, nuhteettomuusedellytys), hän ei ole olennaisesti laiminlyönyt elatusvelvollisuuttaan tai julkisoikeudellisia maksuvelvoitteitaan (4 kohta), ja että hän pystyy luotettavasti selvittämään, miten saa toimeentulonsa (5 kohta).

Kansalaisuushakemukselle ei ole kansalaisuuslaissa määritelty enimmäiskäsittelyaikaa lukuun ottamatta lain kiireellistä käsittelyä koskevaa 20 a §:ää (474/2024, voimaan 1.10.2024), jos hakija on kansainvälistä suojelua saava tai kansalaisuudeton.

Laillisuusvalvonnassa käsittelyaikojen asianmukaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti asian laadun ja siihen liittyvien yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Huomiota kiinnitetään muun muassa asian laajuuteen, vaikeuteen ja käsittelyn edellyttämien toimenpiteiden määrään sekä siihen, onko asian käsittelyssä sellaisia vaiheita, joiden aikana se ei ole edennyt.

Kantelija on 29.3.2021 hakenut Suomen kansalaisuutta sähköisellä hakemuksella ja käynyt tunnistautumassa palvelupisteellä 28.6.2021, mistä hakemuksen käsittelyajan laskeminen alkaa. Kantelijan kansalaisuushakemukseen on tehty myönteinen päätös 11.6.2024.

Maahanmuuttoviraston selvityksen mukaan kantelijan kansalaisuushakemus on ollut laajempaa selvitystä vaativien hakemusten jonossa. Kantelijan hakemus on ollut jonossa ”hakijalla muukalaispassi”. Hänen tilanteensa ei ole eronnut siinä suhteessa muihin vastaaviin hakijoihin nähden.

Selvityksen mukaan kantelijan hakemuksen käsittelyyn on vaikuttanut toimeentuloedellytyksen täyttymisen tutkiminen. Kantelijalla on lisäksi ollut verovelkaa, jonka määrä oli kasvanut alkuvuodesta 2024 huomattavasti verrattuna tilanteeseen hakemuksen käsittelyä aloitettaessa. Käsittelyn yhteydessä oli seurattu, oliko kantelija lyhentänyt verovelkaansa maksusuunnitelman mukaisesti. Asiassa oli odotettu kerrotun lisäksi viranomais selvitystä. Kantelija oli ollut rikoksesta epäiltynä syyskuussa 2023 tehdyksi epäilystä rikoksista, joista häntä oli puhutettu 7.6.2024 rikoksesta epäillyn asemassa. Puhuttamisen jälkeen kantelijan asema oli selvityksen mukaan muutettu rikoksesta epäilystä muuksi.

Kantelijan kansalaisuushakemuksen lähes kolmen vuoden käsittelyaika on lähtökohtaisesti pitkä. Maahanmuuttoviraston niin ikään kansalaisuushakemuksen käsittelyaikaa koskeneessa toisessa kanteluasiassa (dnro OKV/2474/10/2023) antaman selvityksen mukaan sisäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja Maahanmuuttoviraston tulossopimuksessa vuosille 2023–2027 (VN/5122/2022) kansalaisuushakemuksen käsittelyaikatavoitteeksi on sovittu 365 päivää.

Laillisuusvalvonnallinen arviointini Maahanmuuttoviraston menettelystä perustuu kanteluun ja virastolta saatuun selvitykseen. Viimeksi mainitun mukaan asian käsittelyaikaan ovat vaikuttaneet yleisesti ruuhkautuneen työtilanteen lisäksi toimeentuloedellytyksen täyttymisen tutkiminen ja hakijaan kohdistunut rikosepäily.

Minulla ei ole perusteita todeta asian käsittelyn aiheettomasti viipyneen loppuvuodesta 2023 hakemuksen ratkaisemiseen, jolloin Maahanmuuttovirasto on selvittänyt kansalaistamisen yleisten edellytysten täyttymistä.

Selvityksessä esiin tuotu kantelijan rikosepäily on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn Maahanmuuttovirastossa vasta aikaisintaan syyskuussa 2023, mihin mennessä hakemuksen käsittely oli kestänyt jo yli kaksi vuotta. Maahanmuuttoviraston mukaan kantelijalla oli lisäksi ollut verovelkaa, jonka määrä oli kasvanut alkuvuodesta 2024 huomattavasti verrattuna tilanteeseen hakemuksen käsittelyä aloitettaessa. Selvityksestä ei käy ilmi, oliko julkisoikeudellisen maksuvelvoitteen laiminlyönti ollut olennaista hakemuksen vireilläolon alkuvuosina ja oliko jo tuolloin selvitetty myös toimeentuloedellytyksen täyttymistä. Kantelija itse on kertonut kantelusaan toimittaneensa Maahanmuuttovirastolle sen pyytämää selvitystä 1.12.2023 ja 1.2.2024.

Edellä kerrotuin tavoin kantelusta tai Maahanmuuttoviraston asiasta antamasta selvityksestä ei ilmene mitään yksilöityjä asiassa tehtyjä selvittämistoimia tai muita toimenpiteitä ennen syksyä 2023 tai sen käsittelyä tuolloin viivyttäneitä itse hakemusasiaan liittyneitä syitä. Arvioin näin ollen asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella, että hakemuksen käsittely on osin viivästynyt myös aiheettomasti.

Apulaisoikeuskansleri oli selvityspyynnössään pyytänyt Maahanmuuttovirastoa toimittamaan tiedot kansalaisuushakemusten käsittelyajoista vuosilta 2021-2024. Maahanmuuttoviraston mukaan kansalaisuushakemusten käsittelyajat olivat pidentyneet vuodesta 2021 alkaen. Käsittelyaikoja oli pidentänyt erityisesti hakemusmäärän merkittävä kasvu. Käsittelyaikoja pidentää selvityksen mukaan myös hakemusten ennakoiva vireillepano. Hakemuksia pannaan runsaasti vireille siten, että kansalaistamisen edellytykset eivät vielä täyty hakemushetkellä eikä välttämättä myöhemminkään hakemuksen ratkaisuhetkellä. Kielteiset päätökset ja niiden valitusprosessi hidastavat osaltaan myös lopputulokseltaan myönteisten päätösten käsittelyä resurssien ollessa rajalliset. Koriohjautuminen edistää osaltaan hakijoiden yhdenvertaista kohtelua, kun saman tyyppiset hakemukset ohjautuvat samoihin koreihin. Käsittelyaika on siten lähtökohtaisesti vastaava kuin muissa samankaltaisissa tapauksissa. Tarve pyytää lisäselvityksiä pidentää hakemuksen käsittelyaikaa.

Toimenpiteet

Olen jo päätöksissäni 28.5.2024 [OKV/945/10/2023](#) ja 3.6.2024 [OKV/1399/10/2023](#) antanut Maahanmuuttovirastolle huomautukset kansalaisuushakemusten käsittelyn aiheettomasta viivästyksestä ja sen jälkeen useissa päätöksissäni arvioinut kansalaisuushakemusten käsittelyn viivästyneen Maahanmuuttovirastossa aiheettomasti. Kantelijan asian käsittely Maahanmuuttovirastossa ajoittuu ajalle ennen mainittuja ratkaisujani.

Apulaisoikeuskansleri on jo kerrottua ennen 2.4.2024 niin ikään kansalaisuushakemuksen käsittelyn viipymistä koskeneessa päätöksessään [OKV/2474/10/2023](#) kiinnittänyt Maahanmuuttoviraston huomiota asioiden viivytyksetöntä käsittelyä koskevan säännöksen noudattamiseen. Hän pyysi tuolloin virastoa ilmoittamaan, miten kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat kehittyneet viime vuosina, onko käsittelyaikoja saatu lyhennettyä Maahanmuuttoviraston asiassa antamassa selvityksessä mainitsemilla toimilla, ja mitä lisätoimenpiteitä käsittelyaikojen lyhentämiseksi on mahdollisesti suunniteltu.

Apulaisoikeuskansleri on Maahanmuuttoviraston toimittaman selvityksen perusteella 14.11.2024 antamassaan päätöksessä [OKV/1941/80/2024](#) todennut johtopäätöksensä, etteivät kansalaisuushakemusten käsittelyajat kokonaisuudessaan täyttäneet perustuslaissa ja hallintolaissa edellytettyä asian käsittelyä ilman aiheetonta viivytystä. Hänen mukaansa kansalaisuushakemusten käsittelyaikoja ei vielä Maahanmuuttoviraston toimenpiteistä huolimatta voinut pitää hyväksyttävänä ottaen huomioon kansalaisuuteen liittyvät oikeusvaikutukset ja asian merkitys kansalaisuutta hakevan kannalta. Apulaisoikeuskansleri jatkoi asian seurantaan ja pyysi Maahanmuuttovirastoa ilmoittamaan viimeistään 30.6.2025, miten kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat kehittyneet, sekä mahdollisista lisätoimenpiteistä niiden lyhentämiseksi.

Apulaisoikeuskansleri on Maahanmuuttoviraston toimittaman selvityksen perusteella todennut 23.7.2025 antamassaan päätöksessä [OKV/1500/80/2025](#), että kansalaisuushakemusten käsittelyn tilanne Maahanmuuttovirastossa on kohentunut. Käsittelyssä on kuitenkin edelleen merkittäviä viiveitä sekä laajemmin viranomaistoimintaa koskevia kehittämistarpeita. Apulaisoikeuskansleri on vielä pyytänyt Maahanmuuttovirastoa ilmoittamaan viimeistään 30.6.2026, miten kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat kehittyneet sekä mahdollisista uusista lisätoimenpiteistä kansalaisuushakemusten käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

Nyt arvioitavana oleva Maahanmuuttoviraston menettely kantelijan asiassa ei Maahanmuuttovirastolle kerrotuin tavoin kansalaisuushakemusten käsittelyjen aiheettomasta viipymisestä viime aikoina jo annetut useat laillisuusvalvonnalliset seuraamukset ja apulaisoikeuskanslerin asiaa koskeva seuranta huomioon ottaen anna aiheita muihin toimenpiteisiin kuin että saatan Maahanmuuttoviraston tietoon edellä kantelijan kansalaisuushakemuksen käsittelyn aiheettomasta viipymisestä esittämäni käsityksen.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Pulkkinen